

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permișiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Secția a treia

CAUZA GAGIU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 63258/00)

Hotărâre

Strasbourg

24 februarie 2009

Definitivă

24/05/2009

Hotărârea poate suferi modificări de formă.

În cauza Gagiú împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Luis Lopez Guerra, Ann Power, *judecători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*, după ce a deliberat în camera de consiliu, la 3 februarie 2009, pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 63258/00 îndreptată împotriva României prin care un resortisant al acestui stat, domnul Traian Gagiú („reclamantul”), a sesizat Curtea la 23 iulie 1999 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul pretinde, în special, că lipsa îngrijirilor medicale corespunzătoare și condițiile de detenție i-au încălcat drepturile garantate prin art. 2 și 3 din convenție. Pe baza art. 8 și 34 din convenție, acesta reclamă, de asemenea, refuzul autorităților penitenciare de a-i procura elementele și mijloacele necesare pentru a-și susține și continua cererea în fața Curții.

4. La 20 februarie 2004 și la 13 septembrie 2007, Curtea a comunicat cererea Guvernului. În conformitate cu art. 29 § 3 din convenție, a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

5. La 28 aprilie 2004, Guvernul a adus la cunoștința Curții decesul reclamantului, survenit la 8 septembrie 2001 în spitalul penitenciar Dej, și a solicitat scoaterea cauzei de pe rol. La 31 august 2004, luând în considerare situația familială a reclamantului – care nu avea familie – și plângerile prezentate de către persoana în cauză înainte de deces, Curtea a decis să respingă cererea Guvernului și să continue examinarea cererii, în temeiul art. 37 § 1 *in fine* din convenție.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

6. Reclamantul s-a născut în 1954. Deoarece nu avea familie, acesta a crescut într-un orfelinat.

A. Procedura penală inițiată împotriva reclamantului

7. În seara zilei de 22 iulie 1994, reclamantul, cioban, a fost reținut de poliția din Săcuieni și acuzat de uciderea unui alt cioban. Potrivit reclamantului, a fost dus la secția de poliție din Săcuieni, i s-au pus cătușe și a fost legat de o ușă, iar apoi a fost lovit de către polițiști pentru a recunoaște săvârșirea crimei. Persoana în cauză nu a introdus la parchet o plângere penală cu privire la aceste fapte.

8. La 24 iulie 1994, a fost arestat preventiv de către un procuror de la Parchetul de pe lângă Tribunalul Cluj. Prin hotărârea din 25 ianuarie 1996, pronunțată în recurs, Curtea Supremă de Justiție a condamnat reclamantul la o pedeapsă de douăzeci de ani de închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de omor deosebit de grav. Procurorul general a respins cererea persoanei în cauză pentru formularea unui recurs în anularea hotărârii respective.

B. Asistența medicală în închisoare și decesul reclamantului

9. Dosarul medical al reclamantului, întocmit la transferarea sa la Penitenciarul Gherla în august 1994, indica faptul că acesta suferea încă din 1980 de hepatită cronică etilică și de ulcer duodenal cronic.

10. După transferarea sa la Penitenciarul Aiud, în februarie 1996, în afară de anamneză s-au descoperit, în august 1996, sechele ale unui infarct miocardic anteroseptal și s-a depistat o extrasistolă ventriculară, în decembrie 1996, în urma unei electrocardiograme.

11. De la 20 martie până la 23 iulie 1998, reclamantul a fost spitalizat la spitalul penitenciar Dej și a fost diagnosticat cu o cardiopatie ischemică cu extrasistole ventriculare, un infarct miocardic vechi și o bronșită cronică astmatiformă. Pe durata spitalizării, acesta a avut crize frecvente de angină pectorală. Medicul specialist a constatat că tratamentul pe bază de Nitropector nu era tolerat de reclamant și i-a prescris alte medicamente.

12. Din notele medicilor generaliști O.S și A.C. din cadrul Penitenciarului Aiud rezultă că, după spitalizarea sa, reclamantul a fost examinat în două rânduri la cabinetul medical din penitenciar, și anume la sfârșitul lunii iulie și la sfârșitul lunii august 1998. Acesta a refuzat tratamentul prescris și a returnat medicamentele. Printre medicamentele prescrise la Penitenciarul Aiud se număra Nitropector. Reclamantul a afirmat că, atunci când a fost trimis la Penitenciarul Aiud, nu a beneficiat de nici un tratament medical între sfârșitul lunii iulie și sfârșitul lunii august 1998, acesta fiindu-i refuzat de către medicii O.S. și A.C. cu toate că suferise hemoragii nazale și crize cardiace. În sprijinul afirmațiilor sale, reclamantul a prezentat declarațiile a trei deținuți, adăugând că a supraviețuit numai datorită intervențiilor

acestor deținuți și a doi asistenți medicali care îi administrau tratamentul adecvat atunci când medicii O.S. și A.C. nu se aflau în penitenciar.

13. La 19 septembrie 1998, reclamantul a fost supus unui nou examen cardiologic. Medicul cardiolog a constatat că persoana în cauză continua să fumeze și a menținut același diagnostic ca cel stabilit la momentul spitalizării sale în perioada martie – iulie 1998 și i-a prescris Verapamil, Nitropector și Miofilin. Acest tratament a fost menținut de medicii din Penitenciarul Aiud cel puțin până în octombrie 1999, ultima dată menționată în dosarul medical al persoanei în cauză înainte să fie transferată la Penitenciarul Mărgineni, la 27 aprilie 2000. Diagnosticul menționat anterior a fost confirmat de către echipa medicală a acestui penitenciar pe perioada șederii reclamantului între 27 aprilie 2000 și 27 martie 2001. S-a precizat, în plus, că acesta nu era apt de muncă și că trebuia, de asemenea, să urmeze un regim alimentar.

14. Între 4 și 14 decembrie 2000, reclamantul a fost spitalizat la spitalul penitenciar Colibași, unde a fost supus unor examene medicale diverse, printre care și o electrocardiogramă. În certificatul emis la externarea sa din spital se indica faptul că acesta suferea de o bronhopneumopatie cronică obstructivă, de o cardiopatie ischemică cronică cu extrasistole ventriculare, prezenta sechele de infarct miocardic vechi, tahicardie sinuzală și hemibloc anterior stâng, precum și o hepatită cronică persistentă. Tratamentul prescris conținea, în special, medicamente antiaritmice, precum Verapamil și Nitropector, bronhodilatatoare și vitamine.

15. Reclamantul s-a întors în Penitenciarul Aiud la 27 martie 2001. Dosarul său medical indică faptul că a fost examinat de către medicii generaliști O.S. și A.C. la 12 aprilie, la 17 și 28 mai, la 14 iunie, la 9 iulie și la 2 august 2001. Diagnosticul indicat era bronhopneumopatie cronică obstructivă, iar reclamantului i se administra, în principal, medicație pentru această boală. La 14 iunie 2001, medicii au indicat faptul că reclamantul a contractat râie, iar la 2 august 2001, a fost diagnosticat cu ciroză hepatică.

16. La 20 august 2001, suspectând o hepatită cronică, medicii din Penitenciarul Aiud l-au trimis pe reclamant la Spitalul Municipal Aiud pentru analize.

17. În urma acestor analize, la 24 august 2001, reclamantul a fost examinat de doi chirurghi care au suspectat că acesta suferea de ciroză hepatică și au considerat că trebuia examinat de un specialist în medicină internă. Chirurgul B. a luat în considerare un tratament chirurgical (șuntare porto-cave). În aceeași zi, specialistul în medicină internă a indicat faptul că persoana în cauză suferea de ciroză hepatică decompensată, de cardiopatie ischemică și de bronhopneumopatie cronică obstructivă și a recomandat spitalizarea sa în spitalul penitenciar Jilava (București) pentru a se stabili etiologia cirozei hepatice.

18. Dosarul medical nu conține nici o referire la asistența medicală acordată reclamantului și la tratamentul administrat acestuia între 24 august și 7 septembrie 2001, cu excepția unei scurte adnotări la 4 septembrie 2001. La această dată, reclamantului, examinat de doctorul O.S., i s-au prescris paracetamol și ampicilină pentru o „infecție acută a căilor respiratorii superioare”.

19. La 31 august 2001, în temeiul art. 455 C. proc. pen., reclamantul a inițiat procedura pentru suspendarea executării pedepsei închisorii.

20. La 7 septembrie 2001, reclamantul, deținut în continuare la Penitenciarul Aiud, a fost trimis la spitalul penitenciar Dej „pentru supraveghere medicală și tratament” până la încheierea procedurii pentru suspendarea executării pedepsei. Medicii de la spital au descoperit și o peritonită primitivă, pe lângă celelalte afecțiuni menționate în diagnosticele stabilite anterior. Doctorul P. a notat în foaia de observație că, de mai mult de trei luni, pacientul prezenta o astenie severă, pierdere în greutate, creșterea volumului abdomenului și dispnee care evoluase spre dispnee de repaus. În ultima lună, medicii au constatat de asemenea febră și vărsături biliare sau asemănătoare zățului de cafea. Înainte de spitalizarea sa, persoana în cauză a prezentat vărsături cu sânge (hematemeză).

21. În spitalul penitenciar Dej, după diverse analize, reclamantului i s-au administrat perfuzii, medicamente hepatoprotectoare și hemostatice, antibiotice și vitamine. Conform fișei de observație, acesta a fost examinat de un medic în noaptea de 7 spre 8 septembrie 2001 la ora 22.00 și la ora 3.45. I s-au administrat calmante și analgezice. La 8 septembrie 2001, la ora 8 dimineața, se exprima confuz și avea dificultăți de vorbire. I-a fost administrat în continuare tratamentul. Reclamantul a decedat la ora 12.15 în urma unei come hepatice și a unui stop cardio-respirator.

22. La 10 septembrie 2001, Parchetul de pe lângă Judecătoria Dej a dispus o expertiză medico-legală pentru a se stabili cauza medicală a decesului și eventualele leziuni corporale. În baza autopsiei efectuate la 10 septembrie 2001, raportul medico-legal întocmit la 8 octombrie 2001 indica drept cauză a decesului o insuficiență hepato-renală pe fondul unei ciroze hepatice complicate cu o peritonită primitivă și cu o hemoragie digestivă superioară.

23. La 15 octombrie 2001, după analizarea diagnosticului și a tratamentului care fusese administrat la 7 și 8 septembrie 2001, parchetul a dispus neînceperea urmăririi penale, concluzionând că decesul reclamantului a survenit din cauze neviolente și că faptele în cauză nu erau de natură penală.

24. În procesul-verbal din 27 februarie 2004, redactat pe o singură pagină, prezentat de Guvern în anexă la observațiile sale, o comisie medicală a concluzionat, după ce a rezumat în două paragrafe evoluția bolilor de care a suferit reclamantul după condamnarea sa și până la deces, că atitudinea terapeutică a fost corespunzătoare și că decesul a survenit în urma unor complicații previzibile.

C. Condițiile de detenție a reclamantului în Penitenciarul Aiud

1. Versiunea reclamantului

25. Potrivit reclamantului, la întoarcerea sa în Penitenciarul Aiud, la 23 iulie 1998, a fost plasat timp de patru zile într-o celulă de izolare murdară în care apa se infiltra în permanență. Reclamantul a fost apoi transferat în altă celulă în care a rămas până la 27 aprilie 2000. Aceasta avea o suprafață de 2,50 m pe 4,25 m. Se găseau aici șase paturi și o singură toaletă fără perete despărțitor. În mod obișnuit, se aflau în celulă șase sau șapte deținuți. S-a întâmplat ca, printre colegii săi de celulă, unii dintre ei să aibă boli de piele. Celula era luminată cu tuburi cu neon aprinse în permanență. Aceasta nu era aerisită și persista un miros sufocant din cauza toaletelor. Paturile erau rupte, iar cearșafurile și păturile erau într-o stare proastă și foarte murdare. Deținuții primeau foarte puțin săpun și se aflau câte doi sau trei sub același duș. Aceștia nu primeau nici pastă de dinți, nici spumă de ras, nici detergent pentru a-și spăla lenjeria de corp, a cărei spălare nu era asigurată de penitenciar. În cazul în care se întâmpla – rareori – să beneficieze de apă caldă pentru a-și spăla lenjeria, aceștia trebuiau apoi să o usuce în celulă. Au existat cazuri când unii funcționari din penitenciar au aruncat lenjeria pe jos invocând faptul că era prea curată. Hrana era insuficientă și foarte proastă (de exemplu, sfeclă și varză acră, extrem de sărate sau chiar alterate, pâine acră etc.). Reclamantul evita să se plângă prea mult de teamă să nu fie transferat într-una din celulele speciale de izolare și, în orice caz, doleanțele sale adresate administrației penitenciarului nu au avut nici un rezultat.

2. Versiunea Guvernului

26. Potrivit susținerilor Guvernului, care se bazează pe o scrisoare din 11 octombrie 2004 a Administrației Naționale a Penitenciarelor (ANP), reclamantul a fost deținut în Penitenciarul Aiud într-o celulă cu șase paturi, împreună cu alte cinci persoane, aceasta având o lungime de 3,80 m, o lățime de 2 m și o înălțime de 3,20 m. Fiecare celulă din acest penitenciar beneficia de acces la lumina zilei și de aerisire naturală. Existau încălzire centrală, electricitate, apă potabilă și toalete („neprotejate”), iar condițiile de igienă și de sănătate erau corespunzătoare.

Cu privire la acest aspect, scrisoarea ANP precizează că, în 2004, au început lucrări pentru modernizarea penitenciarului, pentru crearea a două celule din trei celule vechi și pentru dotarea acestora cu un grup sanitar separat, cu duș. În ceea ce privește lumina artificială, aceasta rămânea aprinsă pe timpul nopții pentru a-i permite supraveghetorului să prevină incidentele provocate de deținuți. Pe de altă parte, administrația penitenciarului se asigura ca paturile să fie în stare bună, cu cearșafuri, perne și păaturi curate. Rufe erau spălate în incinta penitenciarului o dată pe săptămână pentru a preveni apariția bolilor de piele, precum râia, iar deținuții primeau produse de igienă, în conformitate cu legislația în vigoare. În cele din urmă, persoana în cauză beneficiase de dreptul la vizită și de posibilitatea de a se plimba și de a se odihni, în conformitate cu dispozițiile legale.

D. Incident survenit la 4 decembrie 2000 în Penitenciarul Mărgineni

27. Potrivit reclamantului, la 4 decembrie 2000, acesta a fost scos din celula sa din Penitenciarul Mărgineni, în care fusese transferat la 27 aprilie 2000, pentru a fi dus împreună cu alți deținuți la spitalul penitenciar Colibași. Ca răspuns la cererea lor de a-l vedea pe director pentru a afla motivul transferului, un gardian a pulverizat gaz lacrimogen, deși știa că era vorba de deținuți bolnavi, pentru a-i obliga să urce în mașină.

28. Conform Guvernului, reclamantul era informat cu privire la motivul transferului său la spital, având în vedere gravitatea bolilor de care suferea. În ceea ce privește intervenția gardianului, aceasta a fost justificată prin opoziția fermă a deținuților față de transfer. În orice caz, deținuții nu s-au plâns de nici o consecință pe plan medical.

E. Fapte privind corespondența reclamantului cu Curtea

1. Fapte privind trimiterea copiilor documentelor solicitate de Curte

29. Prin scrisorile din 8 septembrie, 25 octombrie și 4 noiembrie 1999, precum și din 3 ianuarie 2000, reclamantul, căruia grefa îi solicitase să trimită copii ale documentelor relevante pentru ca cererea sa să poată fi examinată de către Curte, s-a plâns că nu le putea obține, deoarece administrația Penitenciarului Aiud îi impunea să le plătească, iar acesta nu avea banii necesari. În plus, i s-a precizat că, în cazul în care își menținea cererea de a obține copii, risca să își complice viața în închisoare și să fie transferat într-o secție cu regim restrictiv. Administrația i-a refuzat, de asemenea, posibilitatea de a copia el însuși documentele în cauză (în principal, trei decizii penale și o fișă de supraveghere medicală) invocând caracterul lor confidențial. Pe de altă parte, la cererea din 19 octombrie 1999, prezentată administrației penitenciarului, în care reclamantul invoca art. 34 din convenție, conducerea penitenciarului a precizat că persoana în cauză trebuia să plătească costul fotocopiilor solicitate și a dispus verificarea soldei sale. Scrisoarea poartă o mențiune conform căreia acesta dispunea în octombrie 1999, la Penitenciarul Aiud, de aproximativ 2 850 lei românești (ROL), și anume 0,15 EUR.

30. Prin scrisoarea din 11 ianuarie 2000, reclamantul a trimis copiile documentelor solicitate, precizând că acestea îi fuseseră acordate de către administrația penitenciarului după ce a făcut greva foamei între 27 decembrie 1999 și 5 ianuarie 2000. Guvernul contestă că persoana în cauză a făcut greva foamei în această perioadă.

2. Fapte privind trimiterea unui formular de cerere și obținerea necesarului pentru corespondența cu Curtea

a) Versiunea reclamantului

31. Prin scrisoarea din 8 septembrie 1999, reclamantul a informat Curtea că, deoarece nu avea familie și nici resurse, întâmpina dificultăți în a obține plicuri și timbre pentru

corespondența referitoare la cererea sa. În scrisorile din 13 martie, 10 aprilie, 8 mai și 6 iunie 2000, reclamantul a subliniat că primise într-adevăr formularul de cerere din partea Curții la 1 februarie 2000, că îl completase și îl încredințase pentru expediere unui gardian din Penitenciarul Aiud, la 14 februarie 2000. După ce a luat cunoștință, prin scrisoarea grefei din 10 mai 2000, că acest prim formular nu a ajuns la destinație, reclamantul a depus plângeri pentru violarea corespondenței la administrația Penitenciarului Aiud, prevenind-o că urma să înceapă greva foamei în cazul în care situația nu era clarificată. La 26 aprilie 2000, după ce a constatat că plicul respectiv nu ajunsese la serviciul de „ieșire a corespondenței” din cadrul penitenciarului, conducerea acestuia a promis să clarifice situația în cel mai scurt timp posibil. În ziua următoare, reclamantul a fost transferat fără nici o justificare la Penitenciarul Mărgineni.

32. Prin scrisoarea din 6 iunie 2000, reclamantul a trimis Curții, completat și semnat, formularul de cerere pe care aceasta i-l retrimisese la 10 mai 2000.

33. Prin scrisorile din 10 august 2000, 24 ianuarie și 10 mai 2001, reclamantul a precizat că era obligat să vândă altor deținuți o parte din hrana pe care o primea în închisoare pentru a-și cumpăra timbre astfel încât să mențină corespondența cu Curtea. În ultima sa scrisoare din 10 mai 2001, reclamantul a indicat că, la întoarcerea sa în Penitenciarul Aiud în martie 2001, directorul V. l-a întrebat care îi erau intențiile cu privire la cererea înaintată Curții. Acesta a precizat că plângerile lui nu vor avea nici un rezultat, că nu îi va mai acorda ajutor cât timp va fi director și că urma „să se ocupe de el”. Ulterior, administrația Penitenciarului Aiud a respins, timp de o lună și jumătate, cererea reclamantului de hârtie, timbre și plicuri care trebuiau să îi permită acestuia să informeze Curtea cu privire la noul său transfer.

b) Versiunea Guvernului

34. Potrivit Guvernului (observații din 8 noiembrie 2004), care se bazează pe verificări ale ANP, persoana în cauză a beneficiat de fiecare dată de hârtia și de plicurile necesare pentru corespondența sa cu Curtea, iar scrisorile sale nu au fost reținute de Penitenciarul Aiud. Cu toate acestea, deoarece registrele privind distribuirea materialului pentru corespondență și cererile deținuților în acest sens sunt păstrate numai doi ani, nu mai existau date cu privire la numărul de plicuri și de timbre furnizate reclamantului. În orice caz, potrivit Guvernului, persoana în cauză nu a depus nici o cerere la administrația Penitenciarului Aiud cu privire la dreptul său la corespondență.

35. În ceea ce privește transferul reclamantului, la 27 aprilie 2000, de la Penitenciarul Aiud la Penitenciarul Mărgineni, Guvernul explică, în lipsa raportului motivat care a fost redactat la momentul respectiv de către administrația primului penitenciar, că din datele încă disponibile în acest penitenciar – care nu au fost transmise Curții – reiese că transferul respectiv a fost hotărât ca urmare a influenței negative a reclamantului asupra celorlalți deținuți.

36. La observațiile sale din 17 decembrie 2007, Guvernul a anexat, la cererea Curții, mai multe documente privind cererile formulate de către reclamant pentru emiterea de copii ale documentelor (Penitenciarul Aiud, 19 octombrie 2000) și pentru trimiterea către Curte a corespondenței sale (Penitenciarul Mărgineni, 10 și 26 mai 2000, precum și 12 februarie și 12 martie 2001). Rezultă că respectivele cereri, formulate la Penitenciarul Mărgineni, au fost primite în mod favorabil.

F. Plângerile penale ale reclamantului

37. La 7 septembrie și 27 noiembrie 1998, reclamantul a depus la Parchetul Militar Cluj plângeri penale împotriva medicului maior O.S. și a medicului locotenent-colonel A.C. în care sunt descrise faptele referitoare la lipsa asistenței medicale corespunzătoare (a se vedea supra, pct. 12). La 1 aprilie 1999, procurorul militar B., locotenent-colonel, s-a deplasat la

Penitenciarul Aiud și a discutat cu reclamantul și cei doi medici. Reclamantul a precizat că tratamentul necesar îi era administrat numai la intervenția conducerii penitenciarului și a indicat numele a cinci persoane.

38. Prin decizia de neîncepere a urmăririi penale din 20 octombrie 1999, confirmată de Parchetul Militar București la 27 martie 2001, procurorul militar B. a respins plângerea penală a reclamantului, considerând că nu rezulta, din declarațiile medicilor, ale persoanei în cauză și din fișa medicală, că faptele pretinse erau reale.

39. La 25 martie 2003, procurorul V. a clasat fără să cerceteze alte două plângeri penale similare depuse de către reclamant la 22 ianuarie 2001 și 19 februarie 2001, în care acesta din urmă a denunțat un incident în legătură cu respectarea dreptului la corespondență în Penitenciarul Mărgineni (o pretinsă întârziere în expedierea unei scrisori, cauzată în special de faptul că un gardian solicitase confirmarea din partea conducerii penitenciarului a dreptului persoanei în cauză de a primi gratuit timbre). Procurorul a precizat că reclamantul nu a mai insistat și nici nu a oferit detalii cu privire la faptele în cauză și că, în orice caz, acesta a decedat la 8 septembrie 2001.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

40. Dispozițiile relevante în speță ale Codului de procedură penală privind căile de atac disponibile pentru contestarea unei decizii a parchetului sunt descrise în hotărârea *Dumitru Popescu împotriva României* (nr. 1) (nr. 49234/99, pct. 43-45, 26 aprilie 2007).

41. Pe de altă parte, art. 453 și 455 C. proc. pen. prevăd că executarea pedepsei închisorii poate fi întreruptă pentru o perioadă determinată, printre altele atunci când se constată de către instanțe, pe baza unei expertize medicale, că cel condamnat suferă de o boală care îl pune în imposibilitatea de a executa pedeapsa. Instanțele pot fi sesizate cu o cerere în acest sens de către deținut, soțul (soția) acestuia sau avocat, precum și de către procuror.

42. La momentul faptelor, Legea nr. 23/1969 privind executarea pedepselor prevedea pe scurt, la art. 17, dreptul deținuților la asistență medicală.

Începând cu Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 56/2003 din 25 iunie 2003 privind unele drepturi ale persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate, dreptul la asistență medicală (tratament, medicamente etc.) acordată gratuit și de către personal calificat a fost garantat în mod explicit (art. 12). Deținuții puteau face plângere la judecătoria împotriva „măsurilor” privitoare la exercitarea drepturilor, luate de către administrația penitenciarului, în termen de zece zile (art. 3). OUG nr. 56/2003 a fost abrogată și înlocuită de Legea nr. 275/2006, publicată în Monitorul Oficial din 20 iulie 2006 și intrată în vigoare la 20 octombrie 2006, care a reluat în art. 38 și 50 dispozițiile sus-menționate, prevăzând, în plus, competența instanței delegate de a examina asemenea plângeri privind executarea pedepselor privative de libertate.

43. Dispozițiile privind statutul polițiștilor și al procurorilor militari sunt menționate în hotărârea *Barbu Anghelescu împotriva României* [nr. 46430/99, pct. 40, 5 octombrie 2004 ; a se vedea, de asemenea, *Notar împotriva României*, nr. 42860/98 (dec.), 13 noiembrie 2003].

44. Dispozițiile interne privind dreptul la corespondență, și anume Legea nr. 23/1969 citată anterior și regulamentul de aplicare, astfel cum erau în vigoare la momentul faptelor, sunt descrise în hotărârea *Petra împotriva României* (23 septembrie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-VII, pct. 25-26); art. 10 din Ordinul ministrului justiției nr. 2036/C din 24 noiembrie 1997, nepublicat, este citat în cauza *Mocanu împotriva României* (dec.) (nr. 56489/00, 24 mai 2006). Aceste dispoziții au fost abrogate prin OUG nr. 56/2003, care prevede că, în cazul în care deținutul nu dispune de resurse, cheltuielile pentru corespondența acestuia cu organele judiciare, instanțele, organizațiile internaționale recunoscute de România sau cu familia ori avocatul său sunt suportate de către administrația penitenciarului (art. 8 pct. 5).

45. Concluziile Comitetului European pentru Prevenirea Torturii (CPT) pronunțate în urma vizitelor efectuate în unele penitenciare din România, precum și observațiile cu caracter general ale CPT, sunt rezumate în hotărârea *Bragadireanu împotriva României* (nr. 22088/04, pct. 73-76, 6 decembrie 2007). Pe de altă parte, paragrafele relevante din Recomandarea (98)7 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind aspectele etice și organizaționale ale îngrijirii medicale în închisoare, adoptată la 8 august 1998, sunt reproduse în hotărârea *Huyllu împotriva Turciei* (nr. 52955/99, pct. 53, 16 noiembrie 2006).

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI ALE ART. 2 ȘI 3 DIN CONVENȚIE

46. Invocând, în esență, art. 2 și 3 din convenție, reclamantul pretinde că deficiențele și neglijența manifestate de autorități în acordarea îngrijirilor medicale solicitate, în special în Penitenciarul Aiud, au constituit un tratament inuman și i-au pus viața în pericol. Acesta reclamă, de asemenea, lipsa unei anchete efective în această privință. În plus, în baza art. 3 din convenție, reclamantul se plânge de condițiile de detenție din Penitenciarul Aiud și de incidentul survenit la 4 decembrie 2000 în Penitenciarul Mărgineni. Dispozițiile relevante în speță ale art. 2 și 3 din convenție citate anterior sunt redactate după cum urmează:

Art. 2

„Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege.”

Art. 3

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

47. Guvernul respinge aceste argumente.

A. Cu privire la admisibilitate

48. Guvernul invocă neepuizarea căilor de atac interne de către reclamant. În ceea ce privește lipsa tratamentului medical adecvat și condițiile de detenție, acesta susține că persoana în cauză ar fi trebuit să sesizeze mai repede instanțele cu o cerere de suspendare a executării pedepsei închisorii în temeiul art. 455 C. proc. pen., deoarece cererea sa din 31 august 2001 a fost depusă prea târziu. În această privință, Guvernul face trimitere la cauza *Mouisel împotriva Franței* (nr. 67263/01, CEDO 2002-IX) și la cauza *Matencio împotriva Franței* (nr. 58749/00, 15 ianuarie 2004). În plus, referitor la plângerea penală împotriva medicilor din Penitenciarul Aiud, consideră că reclamantul ar fi trebuit să introducă pe lângă instanțele interne o plângere împotriva deciziei de neîncepere a urmăririi penale pronunțate de parchet, în temeiul art. 278 C. proc. pen., astfel cum a fost interpretat de Curtea Constituțională în decizia nr. 486/1997. În cele din urmă, Guvernul subliniază că reclamantul nu a formulat la parchet nici o plângere penală pentru a denunța tratamentul inadecvat la care pretindea că a fost supus la 4 decembrie 2000.

49. În ceea ce privește prima parte a excepției ridicate de Guvern, Curtea observă că acțiunea întemeiată pe art. 455 C. proc. pen. nu se referă la condițiile de detenție, ci la incompatibilitatea dintre starea de sănătate a unui deținut și menținerea sa în detenție. Aceasta subliniază că, spre deosebire de cauzele citate de către Guvern și de situația la care face trimitere art. 455 C. proc. pen., plângerile reclamantului nu se referă la o astfel de incompatibilitate, ci la deficiențele și neglijența manifestate de autorități în acordarea îngrijirilor medicale corespunzătoare pe care acestea ar fi trebuit și ar fi putut să le acorde. În opinia Curții, este excesiv să i se impute unui deținut aflat într-o asemenea situație, în plus fără familie și fără resurse, că nu a solicitat constatarea incompatibilității dintre detenția sa și starea sa de sănătate pentru a fi îngrijit în stare de libertate, din moment ce acesta nu a invocat

niciodată incompatibilitatea respectivă. De altfel, Curtea reamintește că, într-o altă cauză, a examinat separat capetele de cerere privind, pe de o parte, deficiențele din închisoare în acordarea îngrijirilor medicale solicitate și, pe de altă parte, o stare de sănătate aparent incompatibilă cu o detenție obișnuită, și că a admis – în ceea ce privește acest ultim capăt de cerere – o excepție a Guvernului întemeiată pe articolele citate anterior [*I.T. împotriva României* (dec.), nr. 40155/02, 24 noiembrie 2005].

50. În ceea ce privește faptul că reclamantul nu a solicitat instanțelor interne să constate neînceperea urmăririi penale din 27 martie 2001, Curtea reamintește că s-a pronunțat anterior în sensul că respectiva cale de atac prevăzută de Decizia Curții Constituționale din 2 decembrie 1997 privind art. 278 C. proc. pen. nu era efectivă [*Rupa împotriva României* (dec.), nr. 58478/00, pct. 88-90, 14 decembrie 2004, și *Forum Maritime împotriva României*, nr. 63610/00 și 38692/05, pct. 107, 4 octombrie 2007]. Curtea nu observă nici un motiv pentru a se ajunge la o altă concluzie în speță.

51. Prin urmare, este necesar să se respingă excepția Guvernului în măsura în care aceasta se referă la capetele de cerere privind condițiile de detenție și acordarea îngrijirilor medicale solicitate în închisoare (sub aspect material și procedural).

52. În schimb, Curtea este de acord cu Guvernul că reclamantul nu a adus dovezi că ar fi introdus pe lângă parchet o plângere penală pentru a denunța incidentul din 4 decembrie 2000, astfel încât autoritățile să poată desfășura o anchetă în această privință. Prin urmare, este necesar să se admită excepția Guvernului și să se respingă pretenția reclamantului în acest sens, în conformitate cu art. 35 § 1 și 4 din convenție.

53. În ceea ce privește celelalte capete de cerere ale reclamantului întemeiate pe art. 2 și 3 din convenție (obligatiile pozitive ale statului privind acordarea îngrijirilor medicale necesare, ancheta efectivă și condițiile de detenție), Curtea constată că această parte a cererii nu este în mod vădit nefondată în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că aceasta nu prezintă nici un alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarată admisibilă.

B. Cu privire la fond

54. Având în vedere faptele cauzei, în special decesul reclamantului, Curtea va examina primele două capete de cerere sus-menționate mai întâi din perspectiva art. 2 din convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Tad's împotriva Franței*, nr. 39922/03, pct. 81, 1 iunie 2006) înainte de a aprecia dacă va examina aceste capete de cerere, precum și cel de-al treilea, și din perspectiva art. 3 din convenție.

1. Cu privire la obligația materială de protecție a vieții

55. Făcând trimitere la faptele relevante, Guvernul susține că autoritățile și-au îndeplinit obligația pozitivă de a proteja viața reclamantului, acordându-i acestuia, pe parcursul întregii sale perioade de detenție, îngrijiri medicale adecvate pentru a preveni un deznodământ nefericit. Enunțând bolile de care suferea reclamantul și tratamentul de care a beneficiat, în special la 7 și 8 septembrie 2001, Guvernul evidențiază că decesul persoanei în cauză nu s-a datorat unei cauze violente și că autoritățile au oferit o explicație concretă și convingătoare în această privință (a se vedea supra, pct. 22 și 23). În plus, acesta reamintește că statul român a adoptat o legislație corespunzătoare pentru a proteja dreptul la viață al deținuților bolnavi (art. 453-455 C. proc. pen. și OUG nr. 56/2003).

56. Curtea reiterează, de asemenea, că art. 2 § 1 prima teză obligă statul nu numai să nu provoace cu intenție moartea unei persoane, ci și să ia măsurile necesare pentru a proteja viața persoanelor aflate sub jurisdicția sa (*Tad's*, citată anterior, pct. 96, *Keenan împotriva Regatului Unit*, nr. 27229/95, pct. 89, CEDO 2001-III, și *L.C.B. împotriva Regatului Unit*, 9 iunie 1998, *Recueil* 1998-III, pct. 36).

57. Obligația de a proteja viața persoanelor aflate în detenție presupune, de asemenea, să li se acorde cu diligență îngrijirile medicale care să prevină un deznodământ nefericit (*Tad's*, citată anterior, pct. 98, și *Anguelova împotriva Bulgariei*, nr. 38361/97, pct. 130, CEDO 2002-IV). Astfel, lipsa îngrijirilor medicale corespunzătoare poate constitui un tratament contrar convenției (*Huyllu*, citată anterior, pct. 58).

58. În speță, Curtea subliniază că nu se contestă faptul că reclamantul s-a aflat din 1994 sub controlul autorităților, care erau la curent cu anamneza sa (hepatită cronică etilică și ulcer duodenal cronic) și cu celelalte afecțiuni grave descoperite pe parcursul detenției (a se vedea supra, pct. 9-11 și 13-14), precum și cu faptul că starea sa de sănătate necesita supraveghere și tratament medical continuu și adecvat (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Tarariyeva împotriva Rusiei*, nr. 4353/03, pct. 76, 14 decembrie 2006). Pentru a aprecia respectarea de către autorități a obligațiilor lor pozitive impuse de art. 2, Curtea va examina modalitatea în care, în special în lunile anterioare decesului persoanei în cauză, autoritățile penitenciare sau medicale au acordat îngrijirile medicale impuse de starea de sănătate fizică a reclamantului, stare a cărei gravitate nu a fost omisă sau nu ar fi trebuit să fie de autoritățile interne competente (*Huyllu*, citată anterior, pct. 60). În acest sens, Curtea observă că principala cauză a decesului reclamantului a fost o insuficiență hepato-renală pe fondul unei ciroze hepatice, iar complicațiile care au dus la decesul persoanei în cauză au fost calificate drept „previzibile” de către o comisie medicală (a se vedea supra, pct. 22 și 24).

59. În continuare, Curtea observă că, în dosarul său medical, reclamantul apărea ca suferind cel puțin din 1994 de o hepatită cronică (etilică) și, din 14 decembrie 2000, de o hepatită cronică calificată drept persistentă de către medicii de la spitalul penitenciar Colibași. Cu toate acestea, din dosar și din afirmațiile Guvernului reiese că, timp de mai multe luni, în 2001, în cadrul Penitenciarului Aiud, reclamantul nu a primit tratament specific și adecvat pentru această boală, ci a fost tratat în principal pentru bronhopneumopatia de care, de asemenea, suferea (a se vedea supra, pct. 15). Curtea subliniază că, la 20 august 2001, „suspectând” o hepatită cronică, medicii din Penitenciarul Aiud l-au trimis pe reclamant la Spitalul Municipal Aiud pentru efectuarea unor analize; în acest interval, la 2 august 2001, diagnosticul era deja mai grav, deoarece indica o ciroză hepatică.

60. Pe de altă parte, din foaia de observații a doctorului P. de la spitalul penitenciar Dej din 7 septembrie 2001, ziua spitalizării reclamantului și ajunul decesului său, reiese că autoritățile penitenciare și medicale ale Penitenciarului Aiud erau la curent cu simptomele persoanei în cauză (astenie severă, pierdere în greutate, creșterea volumului abdomenului etc.), inclusiv cu simptomele cele mai recente, și anume o dispnee de repaus, febră, vărsături biliare sau asemănătoare zătului de cafea și vărsături cu sânge (hematemeză).

61. Curtea subliniază că, deși reclamantul a fost, în cele din urmă, examinat de doi chirurghi și de un specialist în medicină internă la 24 august 2001, autoritățile responsabile pentru persoana în cauză nu au luat nici una dintre măsurile preconizate de către aceștia, în pofida stării de sănătate a reclamantului care impunea în mod cert o supraveghere medicală și tratamente continue și corespunzătoare (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Tarariyeva*, citată anterior, pct. 82 *in fine*). Nu numai că reclamantul nu a fost spitalizat la spitalul penitenciar Jilava (București) pentru a se stabili etiologia cirozei hepatice și nu a beneficiat de tratamentul chirurgical luat în considerare de către medicii menționați mai sus, ci, din contră, acesta a fost plasat în celula sa până în ajunul decesului său și, potrivit dosarului său medical, nu a primit îngrijirile medicale impuse de bolile grave de care suferea acesta (a se vedea supra, pct. 17 și 18). Spitalizat tardiv, la 7 septembrie 2001, în spitalul penitenciar Dej „pentru supraveghere medicală și tratament”, reclamantul a decedat în ziua următoare, în pofida îngrijirilor acordate de echipa spitalului.

62. Având în vedere considerațiile precedente și ținând seama de responsabilitatea care le revine autorităților penitenciare și medicale, Curtea consideră că autoritățile Penitenciarului Aiud nu au reacționat cu diligența necesară pentru a-i asigura reclamantului îngrijirile medicale adecvate, în pofida dosarului medical al acestuia, stării sale de sănătate și

simptomelor sale, precum și a recomandărilor medicilor specialiști. În consecință, autoritățile în cauză și-au încălcat grav obligația de a proteja sănătatea unei persoane private de libertate.

63. Prin urmare, Curtea consideră că autoritățile naționale nu au luat măsurile efective impuse de starea de sănătate a reclamantului (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Huyllu*, citată anterior, pct. 67). Aceasta concluzionează că modalitatea în care autoritățile penitenciare și medicale din Aiud s-au ocupat de reclamant a încălcat obligația pozitivă care le revenea în temeiul art. 2 din convenție.

64. Prin urmare, a fost încălcat art. 2 din convenție sub aspect material.

2. Cu privire la obligația procedurală de a desfășura o anchetă efectivă

65. Guvernul susține că autoritățile au desfășurat din oficiu o anchetă efectivă pentru a permite să se stabilească circumstanțele decesului reclamantului și să se identifice eventualele responsabilități ale persoanelor însărcinate cu supravegherea stării sale de sănătate. În această privință, Guvernul subliniază că, la 10 septembrie 2001, procurorul a dispus din oficiu o autopsie, care a fost realizată în aceeași zi, că nu era subordonat față de administrația penitenciară și că, pe baza raportului medico-legal, acesta a dispus încetarea urmăririi penale, considerând că decesul nu a fost cauzat de fapte de natură penală, ci de bolile de care suferea reclamantul. În plus, Guvernul subliniază că, în procesul-verbal din 27 februarie 2004, o comisie medicală a stabilit motivele decesului.

66. Curtea reamintește că, în cazul în care o persoană a decedat în împrejurări care pot angaja răspunderea statului, art. 2 impune acestuia obligația de a asigura, prin toate mijloacele de care dispune, o reacție adecvată – judiciară sau de altă natură – astfel încât să se pună efectiv în aplicare cadrul legislativ și administrativ stabilit în sensul protecției vieții și, după caz, să se reprime și să se sancționeze încălcările dreptului respectiv (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Paul și Audrey Edwards împotriva Regatului Unit*, nr. 46477/99, pct. 54, CEDO 2002-II, și *Perk și alții împotriva Turciei*, nr. 50739/99, pct. 54, 28 martie 2006). Cu privire la acest aspect, Curtea a enunțat deja că, deși încălcarea dreptului la viață sau la integritatea fizică nu era intenționată, obligația pozitivă de a institui un „sistem judiciar eficace” nu impunea în mod cert începerea urmăririi penale, în toate situațiile, și că o astfel de obligație putea fi îndeplinită în cazul în care persoanele în cauză aveau acces la căile de atac civile, administrative sau chiar disciplinare (*Öneryıldız*, nr. 48939/99, CEDO 2004-XII, pct. 91 și 92).

67. În speță, Curtea observă că parchetul a deschis din oficiu și cu diligență o anchetă pentru a examina cauzele imediate ale decesului reclamantului, dispunând realizarea unui raport medico-legal. Cu toate acestea, având în vedere cadrul foarte restrâns al acestei anchete, Curtea nu poate fi de acord cu Guvernul care susține că ancheta era de natură să permită identificarea eventualelor responsabilități ale persoanelor însărcinate cu supravegherea stării de sănătate a reclamantului.

68. Curtea subliniază că ancheta în cauză s-a limitat să constate că decesul reclamantului nu a survenit din cauze violente, că se datora bolilor de care suferea persoana în cauză și că nu existau urme de violență pe corp. Procurorul însărcinat cu ancheta s-a limitat să observe tratamentul medical al persoanei în cauză la 7 și 8 septembrie 2001, fără să se informeze cu privire la modul în care aceasta a fost tratată pe parcursul perioadei anterioare spitalizării sale și cu privire la starea critică în care a fost adusă la spitalul din Dej, direct din celula sa. De asemenea, acesta nu a examinat dacă persoanele însărcinate cu supravegherea stării de sănătate a reclamantului în Penitenciarul Aiud erau eventual răspunzătoare pentru neglijență în exercitarea funcțiilor lor și de nerespectare a obligației de protecție a vieții persoanei respective.

69. Curtea consideră că o asemenea anchetă nu poate fi calificată drept efectivă și aprofundată: deoarece obiectul său era limitat la tratamentul asigurat în spitalul în care deținutul muribund a fost dus, era posibil ca ancheta să nu identifice neglijența autorităților

penitenciare care aveau obligația de a acorda persoanei în cauză, pe perioada anterioară decesului, îngrijiri medicale continue în scopul prevenirii unui deznodământ nefericit.

70. Pe de altă parte, Curtea observă că, la 27 februarie 2004, o comisie medicală a redactat un proces-verbal în care concluziona, după ce a rezumat pe scurt evoluția stării de sănătate a reclamantului, că atitudinea terapeutică a fost adecvată și că decesul persoanei în cauză a survenit în urma unor complicații previzibile. O astfel de constatare – realizată după comunicarea cererii de către Curte și la peste doi ani de la încheierea anchetei citate anterior – nu se potrivește cu necesitatea de a desfășura o anchetă efectivă și rapidă și, prin urmare, nu poate remedia deficiențele constatate anterior în cadrul anchetei.

71. În consecință, Curtea concluzionează că autoritățile nu și-au îndeplinit obligația de a desfășura o anchetă efectivă care să permită identificarea eventualelor responsabilități ale persoanelor însărcinate cu supravegherea stării de sănătate a reclamantului și acordarea îngrijirilor medicale adecvate, în scopul prevenirii unui deznodământ nefericit.

72. Prin urmare, a fost încălcată, de asemenea, obligația procedurală prevăzută la art. 2 din convenție.

73. Având în vedere concluziile precedente (a se vedea supra, pct. 63-64 și 71-72), Curtea consideră că nu este necesar să se examineze pe fond motivul întemeiat pe art. 3 din convenție și referitor la faptul că autoritățile nu au administrat reclamantului tratamentul medical adecvat (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Tarariyeva*, citată anterior, pct. 105).

3. Cu privire la condițiile de detenție a reclamantului în Penitenciarul Aiud

74. Guvernul susține că respectivele condiții de detenție a reclamantului în Penitenciarul Aiud au fost adecvate, astfel cum reiese din scrisoarea ANP din 11 octombrie 2004 (a se vedea supra, pct. 26).

75. Curtea reiterează că art. 3 impune statului să se asigure că orice prizonier este deținut în condiții care sunt compatibile cu respectarea demnității umane, că modalitățile de executare a pedepsei nu supun persoana în cauză unei suferințe sau unei încercări de o intensitate care să depășească nivelul inevitabil de suferință inerent detenției și că, ținând seama de cerințele practice din închisoare, sănătatea și confortul prizonierului sunt asigurate în mod corespunzător [*Kudla împotriva Poloniei* (MC), nr. 30210/96, pct. 92-94, CEDO 2000-XI].

76. Curtea observă că, în speță, anumite aspecte ale condițiilor de detenție a reclamantului în Penitenciarul Aiud fac obiectul unei dispute între părți. Cu toate acestea, Curtea consideră, chiar și astfel, că este în măsură să facă o apreciere a cauzei bazându-se pe elementele pe care Guvernul nu le contestă.

77. Astfel, aceasta subliniază că, potrivit informațiilor oferite de Administrația Națională a Penitenciarelor, aproape pe întreaga durată a detenției sale în Penitenciarul Aiud, care era deja de aproximativ trei ani la momentul la care reclamantul a introdus cererea în fața Curții, acesta a trebuit să împartă o celulă de 7,60 mp cu alți cinci deținuți, beneficiind astfel de un spațiu de numai 1,25 mp, insuficient potrivit criteriilor stabilite de jurisprudența Curții prin art. 3 sau de CPT (a se vedea, printre altele, *Khudoyorov împotriva Rusiei*, nr. 6847/02, pct. 104 și urm., 8 noiembrie 2005, și *Mikadze împotriva Rusiei*, nr. 52697/99, pct. 116, 7 iunie 2007).

78. Pe de altă parte, Curtea observă că, în celula respectivă, reclamantul era obligat să folosească o „toaletă neprotejată”; în absența altor precizări din partea Guvernului și ținând seama de dimensiunea celulei, acest lucru presupune că reclamantul trebuia să folosească toaleta în apropierea altor deținuți și era prezent atunci când colegii săi de celulă o utilizau la rândul lor. Prin urmare, Curtea consideră că afirmațiile reclamantului în această privință sunt justificate (a se vedea supra, pct. 25-26). În plus, deși constată cu satisfacție îmbunătățirile care au fost aduse, se pare, în acest domeniu în cadrul Penitenciarului Aiud după 2004 (a se vedea supra, pct. 26), Curtea consideră că acest lucru nu schimbă cu nimic situația inacceptabilă pe care persoana în cauză a trebuit în mod evident să o suporte la momentul

faptelor (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Kalachnikov împotriva Rusiei*, nr. 47095/99, pct. 99, CEDO 2002-VI).

79. În cele din urmă, Curtea nu poate, de asemenea, să considere că afirmațiile reclamantului privind condițiile de sănătate și de igienă în vigoare la momentul faptelor nu sunt întemeiate, având în vedere că persoana în cauză a contractat răie în penitenciarul respectiv (a se vedea supra, pct. 15).

80. În cele din urmă, Curtea admite că nimic nu indică în speță că a existat cu adevărat intenția de a-l umili sau de a-l înjosi pe reclamant. Cu toate acestea, absența unui asemenea scop nu poate exclude o constatare a încălcării art. 3. Curtea consideră că respectivele condiții de detenție descrise mai sus, pe care reclamantul a trebuit să le suporte timp de mai mulți ani, l-au supus unei încercări de o intensitate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției, i-au adus atingere demnității sale și i-au inspirat sentimente de umilință și de înjosire.

81. Având în vedere cele ce preced, Curtea concluzionează că respectivele condiții de detenție și efectele lor prejudiciabile referitoare, de asemenea, la starea de sănătate a reclamantului, combinate cu durata perioadei pe parcursul căreia acesta a fost deținut în asemenea condiții, trebuie analizate ca un tratament degradant.

82. Prin urmare, a fost încălcat art. 3 din convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI ALE ART. 8 ȘI 34 DIN CONVENȚIE

83. Reclamantul se plânge de o încălcare a dreptului la respectarea corespondenței și a dreptului de a introduce o cerere individuală în fața Curții. În această privință, reclamantul s-a plâns că, în mai multe rânduri, administrația Penitenciarului Aiud a refuzat să îi acorde hârtie, timbre și plicuri pentru corespondența sa cu Curtea, în timp ce acesta nu avea nici un mijloc și nici un ajutor și era obligat să vândă altor deținuți o parte din hrana sa pentru a-și putea cumpăra timbre. Pe de altă parte, reclamantul imputa administrației acestui penitenciar că a refuzat, de o manieră disuasivă, timp de aproximativ patru luni înainte de ianuarie 2000, să îi acorde fotocopii ale fișei de supraveghere medicală și ale unora dintre deciziile din dosarul său penal sau să îi acorde posibilitatea de a le copia el însuși de mână. În cele din urmă, acesta pretindea că un prim formular de cerere, pe care îl încredințase administrației Penitenciarului Aiud la 14 februarie 2000, nu a fost niciodată transmis Curții și că el însuși a fost transferat la Mărgineni atunci când s-a plâns conducerii penitenciarului cu privire la acest lucru. În această privință, reclamantul a invocat împreună art. 8 și 34 din convenție, redactate după cum urmează:

Art. 8

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirii faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

Art. 34

„Curtea poate fi sesizată printr-o cerere de către orice persoană fizică, orice organizație neguvernamentală sau de orice grup de particulari care se pretinde victimă a unei încălcări de către una dintre înaltele părți contractante a drepturilor recunoscute în convenție sau în protocoalele sale. Înaltele părți contractante se angajează să nu împiedice prin nici o măsură exercițiul eficace al acestui drept.”

84. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

85. Curtea observă că reclamantul denunță trei fapte pe care le consideră contrare art. 8 și 34 din convenție. Consideră oportun să fie examinat capătul de cerere privind obligația pozitivă a autorităților de a acorda unui reclamant minimul necesar pentru corespondența sa cu Curtea în conformitate cu art. 8 (*Cotleț împotriva României*, nr. 38565/97, pct. 56 și urm., 3 iunie 2003) și celelalte două capete de cerere în conformitate cu art. 34 teza a doua din convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Igors Dmitrijevs împotriva Letoniei*, nr. 61638/00, 30 noiembrie 2006).

86. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă nici un alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

1. Art. 8 din convenție

87. Guvernul face trimitere la faptele descrise supra, la pct. 34 și 36, și consideră că nu a existat amestec în dreptul reclamantului la respectarea corespondenței sale cu Curtea.

88. Curtea reamintește că art. 8 din convenție nu obligă statele să suporte cheltuielile de francare pentru toată corespondența deținuților. Cu toate acestea, poate exista o problemă în cazul în care, în lipsa mijloacelor financiare, corespondența unui deținut este grav împiedicată din acest motiv (*Cotleț*, citată anterior, pct. 61).

89. În speță, Curtea observă că reclamantul pretindea că nu avea nici un mijloc sau ajutor și că era obligat, în cadrul Penitenciarului Aiud, să vândă altor deținuți o parte din hrana sa pentru a-și putea cumpăra timbrele necesare pentru corespondența sa cu Curtea. Contrar afirmațiilor Guvernului, aceasta consideră că reiese din dosar că afirmațiile respective sunt justificate. Curtea subliniază că reclamantul a informat în mod constant Curtea cu privire la acest subiect, cerându-i ajutorul (*Cotleț*, citată anterior, pct. 60), și că este evident că acesta nu beneficia de ajutor și de resurse suficiente, având în vedere solda infimă de care dispunea în Penitenciarul Aiud (a se vedea supra, pct. 29 *in fine*) și statutul său de deținut fără familie, bolnav și inap de muncă.

90. Pe de altă parte, Curtea observă că, potrivit susținerilor ANP, reclamantul a beneficiat de hârtie și de plicuri pentru scrisorile sale adresate Curții, ceea ce nu este în mod evident suficient pentru exercitarea dreptului la corespondență (a se vedea supra, pct. 34 și *Cotleț*, citată anterior, pct. 63). În ceea ce privește timbrele, Curtea nu poate trece peste faptul că, deși s-a precizat inițial că autoritățile nu mai dețin informațiile prin care să se dovedească distribuirea timbrelor către reclamant, deoarece registrele privind cererile în acest sens ale deținuților erau păstrate numai pe o perioadă de doi ani, Guvernul a prezentat ulterior documente care dovedeau aprobarea pe care au primit-o cererile persoanei în cauză pentru expedierea către Curte a corespondenței sale (a se vedea supra, pct. 34 și 36). Or, este necesar să se observe că nici unul din aceste documente nu provine din Penitenciarul Aiud, cel împotriva căruia reclamantul și-a formulat plângerea.

91. De asemenea, având în vedere elementele aflate la dosar, dependența totală a persoanei în cauză față de autoritățile penitenciare cu privire la exercitarea dreptului său la corespondență, precum și absența, la momentul faptelor, a unei legislații care să corespundă criteriilor de la art. 8 ce dispun respectarea de către autorități a obligațiilor lor pozitive în domeniu (a se vedea supra, pct. 44), Curtea consideră că Guvernul nu a oferit o explicație valabilă pentru a contrazice afirmațiile credibile ale reclamantului în această privință (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Cotleț*, citată anterior, pct. 62).

92. Prin urmare, Curtea consideră că autoritățile Penitenciarului Aiud nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a acorda reclamantului necesarul, în special timbre, pentru corespondența sa cu Curtea și că, în consecință, a fost încălcat art. 8 din convenție cu acest titlu.

2. Art. 34 din convenție

93. Guvernul susține că, în speță, spre deosebire de cauzele *Petra* și *Cotleț* sus-menționate, nu a fost încălcat dreptul reclamantului de a se adresa Curții pentru a-și susține plângerile. În această privință, Guvernul afirmă că persoana în cauză a beneficiat de ceea ce era necesar pentru a scrie Curții. Acesta contestă că reclamantul ar fi făcut greva foamei pentru a obține documentele de care avea nevoie și precizează că persoana în cauză nu s-a plâns niciodată conducerii Penitenciarului Aiud cu privire la acest subiect.

94. Curtea reamintește că, pentru ca mecanismul cererii individuale stabilit la art. 34 să fie eficace, este deosebit de important ca reclamantii, declarați sau potențiali, să aibă libertatea de a comunica cu Curtea, fără ca autoritățile să facă presiuni în vreun fel pentru ca aceștia să-și retragă sau să-și modifice cererile. Prin sintagma „presiuni” se înțelege nu numai constrângerea directă și actele flagrante de intimidare a reclamantilor declarați sau potențiali, ci și actele sau contactele indirecte și rău intenționate menite să îi descurajeze pe aceștia să se prevaleze de recursul oferit de convenție. Pentru a stabili dacă unele contacte dintre autorități și un reclamant declarat sau potențial constituie practici inacceptabile din punct de vedere al art. 34, trebuie să se țină seama de circumstanțele speciale ale cauzei. În acest scop, trebuie să se ia în considerare vulnerabilitatea reclamantului – închis într-un spațiu determinat, având puține contacte cu lumea exterioară și supus în mod constant autorității administrației penitenciarului – și riscul ca aceste autorități să îl influențeze (*Cotleț*, citată anterior, pct. 69, și *Iambor împotriva României*, nr. 64536/01, pct. 212, 24 iunie 2008).

95. Contrar afirmațiilor Guvernului, Curtea observă, în primul rând, că reclamantul s-a adresat efectiv conducerii Penitenciarului Aiud pentru a obține copii după un număr limitat de acte, identificate precis, care îi erau necesare pentru a-și susține cererea în fața Curții (a se vedea supra, pct. 29 și 36), și anume, în principal, decizii din dosarul său penal și o fișă de supraveghere medicală care să confirme bolile de care suferea. Administrația penitenciarului a condiționat emiterea acestor copii de plata costurilor aferente, iar reclamantul, în lipsa resurselor necesare, le-a putut obține numai în urma a numeroase demersuri, în ianuarie 2000, la aproximativ patru luni de la data formulării primei sale cereri. Curtea observă că, deși contestă că persoana în cauză a făcut greva foamei pentru a obține aceste copii, Guvernul nu a negat afirmațiile reclamantului conform cărora – pe parcursul acestor patru luni – i s-a refuzat posibilitatea de a copia aceste documente de mână, sub pretextul caracterului confidențial al acestora, și s-au făcut încercări de a-l descuraja pe acesta să își reitereze cererile pentru a nu risca un eventual transfer într-o secție cu regim restrictiv (a se vedea supra, pct. 29 și 30; *a contrario*, *Kornakovs împotriva Letoniei*, nr. 61005/00, pct. 173, 15 iunie 2006).

96. Curtea reamintește că, în conformitate cu regulamentul de organizare și funcționare al Curții, toate cererile formulate în temeiul art. 34 din convenție trebuie însoțite de „copii de pe toate documentele pertinente, în special de pe hotărâri judecătorești sau de altă natură, privitoare la obiectul cererii” [art. 47 § 1 lit. (h)] ; în caz contrar, cererea „nu poate fi examinată de Curte” (art. 47 § 2). Examinarea cererii de către Curte poate fi grav afectată în cazul în care, din lipsă de mijloace, un reclamant deținut nu este în măsură să furnizeze copiile sus-menționate (*Kornakovs*, citată anterior, pct. 172). În speță, Curtea observă că, informate chiar de reclamant, autoritățile nu puteau ignora consecințele pe care le avea asupra persoanei în cauză neexpedierea către Curte a documentelor identificate precis care trebuiau să îi susțină cererea. Curtea subliniază că nu a fost oferită nici o justificare de către Guvern pentru refuzul administrației Penitenciarului Aiud, pe parcursul perioadei citate anterior, deși lipsa resurselor financiare ale reclamantului era bine cunoscută de către aceste autorități (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Iambor*, citată anterior, pct. 216).

97. Pe de altă parte, Curtea observă că Guvernul nu a precizat care erau „datele încă disponibile” în Penitenciarul Aiud din care reieșea – în absența raportului redactat la momentul faptelor – că transferul persoanei în cauză din Penitenciarul Aiud, în ziua următoare plângerii sale privind incidentul referitor la dispariția pretinsă a primului formular de cerere, a fost hotărât pentru a împiedica „influența negativă a reclamantului asupra celorlalți deținuți” (a se vedea supra, pct. 35; *a contrario*, *mutatis mutandis*, *Polechtchouk*

împotriva Rusiei, nr. 60776/00, pct. 32, 7 octombrie 2004). În cele din urmă, Curtea subliniază că Guvernul nu a contestat afirmațiile reclamantului din ultima sa scrisoare adresată Curții, conform căreia, la întoarcerea sa în Penitenciarul Aiud în martie 2001, directorul V. l-a interogat referitor la intențiile sale cu privire la cerere și i-a spus că demersul său era inutil, că nu va mai beneficia de ajutor pentru a-și continua corespondența cu Curtea și că „se va ocupa de el”; prin urmare, trebuie să se accepte caracterul veridic al afirmațiilor reclamantului.

98. Ținând seama de situația de vulnerabilitate și de dependență deosebită față de autoritățile penitenciare în care se afla reclamantul – deținut fără familie, grav bolnav și fără legături cu lumea exterioară –, asemenea afirmații din partea administrației (a se vedea supra, pct. 95 *in fine* și 97 *in fine*), împreună cu omisiunea și întârzierea nejustificate în furnizarea către reclamant a necesarului pentru corespondența sa cu Curtea și documentele precis identificate, solicitate de către aceasta din urmă, pentru ca reclamantul să-și susțină cererea, reprezintă acte suficient de disuasive pentru a constitui o încălcare a cerinței conținute la art. 34 teza a doua din convenție.

99. Prin urmare, a fost încălcat art. 34 din convenție.

III. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

100. În cele din urmă, reclamantul se plânge de violențele la care a fost supus atunci când a fost reținut la 22 iulie 1994, de nelegalitatea arestării sale, de absența unei căi de atac efective pentru pronunțarea cu privire la legalitatea detenției sale și de lipsa despăgubirilor cu acest titlu. Pe de altă parte, el reclamă inechitatea procedurii penale inițiate împotriva sa și nerespectarea principiului prezumției de nevinovăție, refuzul procurorului general de a introduce o acțiune în anulare împotriva hotărârii din 25 ianuarie 1996 a Curții Supreme de Justiție și absența unei căi de atac efective cu privire la plângerea penală din 19 februarie 2001. În această privință, reclamantul invocă art. 3, art. 5 § 1, art. 4 și 5, art. 6 § 1 și 2, precum și art. 13 coroborat cu art. 6 și 8 din convenție.

101. Ținând seama de toate elementele de care dispune și în măsura în care este competentă pentru a i se aduce la cunoștință susținerile formulate, Curtea nu a constatat nici o încălcare aparentă a drepturilor și libertăților garantate prin art. convenției.

Reiese că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

102. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

103. Având în vedere că reclamantul a decedat în cursul procedurii și că nu are familie, iar examinarea cererii sale a fost continuată în temeiul art. 37 § 1 *in fine* din convenție (a se vedea supra, pct. 5), Curtea concluzionează că nu este necesar să se acorde o reparație echitabilă.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 2, 3, 8 și 34 din convenție privind acordarea îngrijirilor medicale necesare, condițiile de detenție, precum și dreptul la respectarea corespondenței și la cererea individuală în cadrul Penitenciarului Aiud, și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. Hotărăște că a fost încălcat art. 2 din convenție sub aspect material, în ceea ce privește obligația pozitivă care le revine autorităților de a proteja viața reclamantului prin administrarea îngrijirilor medicale necesare;

3. Hotărăște că a fost încălcat art. 2 din convenție sub aspect procedural, în ceea ce privește obligația statului pârât de a desfășura o anchetă efectivă;

4. Hotărăște că nu este necesar să se examineze capătul de cerere întemeiat pe art. 3 din convenție referitor la faptul că autoritățile nu i-au acordat asistență medicală adecvată;

5. Hotărăște că a fost încălcat art. 3 din convenție în ceea ce privește condițiile de detenție a reclamantului în Penitenciarul Aiud;

6. Hotărăște că a fost încălcat art. 8 din convenție în ceea ce privește refuzul administrației Penitenciarului Aiud de a-i acorda reclamantului necesarul pentru corespondența sa cu Curtea;

7. Hotărăște că a fost încălcat art. 34 din convenție.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 24 februarie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep
Președinte

Casadevall